

PROCESUL INTENTAT CONDUCĂTORILOR BISERICII ROMANO-CATOLICE DIN BANAT (1951) ȘI LOCUL SĂU ÎN CAMPANIA ANTIRELIGIOASĂ A REGIMULUI COMUNIST

Mircea Rusnac

Etapa comunizării forțate, la care au fost supuse statele Europei centrale și răsăritene ocupate de Armata Roșie la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, între care și România, a conținut și o latură absolut necesară acaparării complete a puterii de către oamenii sprijiniți de Moscova: un atac frontal îndreptat împotriva Bisericii ca instituție, dar și împotriva credinței religioase a populației, în care vedeau o concurentă serioasă. Încă de la nașterea sa, în secolul al XIX-lea, comunismul declarase război fățiș religiei, pe care o trata ca pe un „opiu” folosit de „clasele exploatoare” pentru a adormi atenția și vigilența „maselor asuprite”. Ion Rațiu caracteriza comportamentul comuniștilor față de religie în felul următor: „Țelul pe termen lung al comunismului este completa eradicare a religiei din viața socială. Adevăratul comunist tratează religia cu dispreț și consideră orice credință religioasă drept superstiție – nefericită moștenire din adolescența omului.”¹

Ca urmare, după ce comuniștii au preluat integral puterea politică în noile țări de democrație populară din centrul și răsăritul Europei, ei au declanșat, în special din 1948–1949, ofensiva împotriva Bisericii. Era vizată în special Biserica catolică, dat fiind că aceasta era net predominantă în unele țări, precum Cehoslovacia, Polonia și Ungaria, iar prin subordonarea sa ierarhică față de Vatican excludea din start posibilitatea exercitării oricărui tip de control al statului comunist ateu asupra sa. De aceea, din momentul în care noul stat s-a simțit suficient de puternic, el a început represiunea împotriva conducătorilor bisericilor catolice din Europa centrală. Fenomenul era astfel descris de André Fontaine: „procesul care va fi intentat cardinalului Mindszenty, principele-primat al Ungariei, va avea un caracter în întregime diferit (...). La 29 decembrie (1948 n.n.), un comunicat va anunța că urmează să fie urmărit pentru înaltă trădare, complot, spionaj și trafic cu deșezuri. Atitudinea sa în fața tribunalului n-a corespuns în nici un fel la ceea ce se putea aștepta din partea unei personalități atât de combative și sigure de dreptatea sa. De la un cap la altul al procesului, aparent „zdrobit”, el nu va înceta să exprime regrete și remușcări. Va fi condamnat la muncă silnică pe viață. Eliberarea sa, în 1956, de către insurgenții din Budapesta, nu va duce la clarificarea adevăratelor motive ale atitudinii sale.

În 1951, succesorul cardinalului, monseniorul Groesz, avea să compară la rândul său în fața justiției. În cursul procesului, el va mărturisi tot ceea ce s-a

dorit de la el. Arhiepiscopul de Praga, primat al Cehoslovaciei, monseniorul Beran, fusese arestat în anul precedent, dar nu va fi niciodată judecat.² Totodată, guvernele aservite Kremlinului încurajau tendințele menite să-i rupă pe catolici de dependența față de Roma, prin apariția unor schisme naționale și mișcări așa-zis „progresiste”, precum „acțiunea catolică” a preotului Plohjar, devenit membru al guvernului cehoslovac, sau grupul polonez „Dzis i Jutro”.³

În România, Biserica catolică, deși minoritară față de cea ortodoxă, cuprindea în acea perioadă aproape trei milioane de credincioși. Aceștia însă erau organizați în două ramuri separate. Cea mai numeroasă (de 1,5 milioane de credincioși) era, din punct de vedere etnic, în întregime românească. De rit bizantin (greco-catolic), ea a fost unită cu Roma din 1700. Cea de-a doua, mai puțin numeroasă (având circa 1,2 milioane de credincioși) era de rit latin (romano-catolic). Ea cuprindea credincioși germani și maghiari din Banat și Transilvania, precum și români din Moldova și București.⁴

Regimul rezervat Bisericii romano-catolice din România, de care ne vom ocupa în continuare, a fost, de asemenea, deosebit de dur. În anul 1948, noul patriarh, numit de comuniști în fruntea Bisericii ortodoxe române, Justinian (după ce vechiul patriarh, Nicodim, fusese otrăvit la 18 februarie), declara: „Interesele politice urmărite de Vatican sunt împotriva a însuși spiritului credinței noastre creștine.”⁵ Ofensiva a debutat la 17 iulie 1948, când regimul comunist, prin decretul-lege nr. 151, a denunțat unilateral concordatul încheiat în 1927 cu Vaticanul. La 4 august 1948 a fost publicat în „Monitorul Oficial” decretul-lege nr. 177, privind *Regimul general al cultelor religioase*. Acesta lovea puternic în libertatea religioasă în general și în structura Bisericii catolice în special. Articolul 22 al decretului-lege, care reglementa crearea și funcționarea diocezelor (episcopiiilor), reducea numărul acestora de la zece la patru; articolele 40 și 41 atentau la universalismul Bisericii catolice și la dependența ei față de Papă; articolele 44 și 45, privitoare la cler, introduceau un control sever al statului.⁶

De altfel, deja Constituția Republicii Române, adoptată la 13 aprilie 1948, sancționa suprimarea totală a școlilor confesionale, prin articolul 27, care avea următorul conținut: „Nici o confesiune, congregațiune sau comunitate religioasă nu poate deschide și întreține institute de educație generală, ci numai școli speciale destinate pregătirii personalului cultului și sub controlul statului.”⁷

Prin decretul-lege nr. 176 din 3 august 1948, toate bunurile mobile și imobile care au aparținut Bisericii catolice, congregațiilor, asociațiilor particulare cu sau fără scop lucrativ și care au servit funcționării unităților de învățământ trecute la stat conform articolului 35 din Legea învățământului public, au fost declarate proprietate a statului. În același timp, presa catolică a fost integral suprimată, iar la 3 noiembrie 1948 erau naționalizate și institutele de sănătate.

În septembrie 1948, trei dintre cele cinci episcopii romano-catolice au fost desființate arbitrar și episcopii respectivi depuși. Guvernul a încercat să dea naștere unei mișcări schismatice, preocupându-se să impună un statut al cultului catolic care, în fapt, să accepte toate legile antiecleziastice și

amestecul fățiș al guvernului în problemele Bisericii. Un grup de preoți filo-comuniști, excomunicați, a întemeiat „Comitetul catolic de acțiune”, cu intenția de a conduce Biserica Catolică în spiritul independenței față de Sfântul Scaun, intenție care a și fost exprimată în rezoluția pe care amintitul comitet o adoptase la întrunirea sa ținută la Cluj, în data de 15 martie 1951.

La 1 august 1949, Consiliul de Miniștri, a abolit oficial toate ordinele și congregațiile catolice și a cerut călugărilor să se înregistreze ca șomeri la Ministerul Muncii.

După ce ultimul nunțiu apostolic, Andrea Cassulo, a fost rechemat de Sfântul Scaun ca *persoana non grata* noului regim de la București, locul său a fost luat de monseniorul Gerald Patrick O'Hara, în calitate de regent al Nunțiatunii apostolice din capitala României. La 4 iulie 1950, ministrul de externe al României, celebra Ana Pauker, a comunicat regentului O'Hara că trebuie să părăsească țara în termen de trei zile, împreună cu toți colaboratorii săi.⁸ Iar la 7 iulie 1950, guvernul comunist rupea în mod oficial relațiile diplomatice cu Vaticanul.⁹

Regimul comunist ateu și-a celebrat victoria deplină încă din iunie 1949, când s-au întâlnit la București reprezentanții a șapte biserici și a două culte, care și-au exprimat completa satisfacție cu condițiile existente în Republica Populară Română.”¹⁰

Victoria aceasta consta în faptul că, deja în acel moment, bisericile și cultele din România erau conduse de elemente docile, favorabile regimului comunist, iar acei lideri care manifestaseră spirit de independență față de stat erau azvârliți în pușcării. Numele cele mai răsunătoare de prelați romano-catolici urmau să fie ponegrite și înjosite prin înscenarea de procese publice de tip stalinist. Victor Frunză identificase încă mai demult care fusese cel mai important proces intentat conducătorilor Bisericii catolice din România: „A existat un proces – cap de serie în care a fost implicată Nunțiatura papală din România, acuzată de spionaj, în favoarea... Vaticanului.”¹¹ Titulatura oficială a acestui proces stalinist era: „Procesul unui grup de spioni, trădători și complotiști în slujba Vaticanului și a Centrului de spionaj italian”. El s-a desfășurat în intervalul 10–17 septembrie 1951 în fața Tribunalului Militar din București și implica judecarea conducerii celei mai puternice episcopii romano-catolice din țară, cea de Timișoara și Banat, în frunte cu însuși episcopul titular, dr. Augustin Pacha. Dar, pe lângă el și ceilalți înalți prelați bănățeni, au mai fost incluși în lotul acuzațiilor numeroși alți cetățeni, pentru ca acuzatul principal să dispară în anonimat printre colegii săi de suferință. Aspectul unui asemenea proces era astfel sesizat de Ion Rațiu. „Acuzatul principal nu numai că este demascat a fi un criminal ordinar, dar întregul său trecut este dezgropat și caracterul său este pătat cu noroi. El este descris ca un om de o ambiție personală nelimitată și fără scupule care nu se dă înapoi să conspire cu agenți secreți militari sau diplomatici americani, *de care este întotdeauna plătit*. Tribunalul apare ca iertător și cel mai adesea acuzatul principal este condamnat la închisoare pe viață sau pe termen lung. Cei mai mulți dintre acuzați fac uz de dreptul la recurs.”¹²

Procesul la care ne vom referi în continuare, cel al cărui principali învinuiți erau conducătorii episcopiei timișorene, a fost instrumentat de cunoscutul torționar Gheorghe Pintilie (Pantiușa), conform mărturiei recente a fostului șef al serviciilor secrete române, Ion Mihai Pacepa.¹³ Completul de judecată era prezidat de cel mai cunoscut inchizitor stalinist al acelei epoci, criminalul de război general-maior magistrat Alexandru Petrescu. Alături de el mai împărțeau „dreptatea” locotenent-colonelul magistrat Aurel Casandra, colonelul Ion Petreanu, colonelul Nicolae Grigore și colonelul Lascăr Petrovici. Acuzarea a fost susținută de procurorul militar special, colonel Aurel Ardeleanu și de căpitanul magistrat Ovidiu Teodorescu. Apărarea era susținută de avocații Savin Ladislau, Roman Manole, C. Dumitrescu, N. Hogaș, B. Solomon, Vasile Gheciu, Eugen Ionescu, Victor Lăzărescu, C. Constantinescu și Mihail Mayo.¹⁴ Între cei trimiși în judecată se numărau: Augustin Pacha, episcopul romano-catolic de Timișoara și Banat; Adalbert Boroș, rector al Seminarului catolic din Timișoara și episcop romano-catolic clandestin; Iosif Waltner, prelat papal, director al eparhiei romano-catolice din Timișoara; Ioan Haber, preot romano-catolic, secretar al eparhiei romano-catolice din Timișoara. Ceilalți șase acuzați erau: Clement Gatti, preot paroh al Bisericii italiene din București; Eraldo Pintori, funcționar al legației Italiei din București; Iosif Schubert, paroh canonic al Catedralei catolice din București și episcop romano-catolic clandestin; Lazăr Ștefănescu, inspector general școlar; Gheorghe Săndulescu, inspector general școlar, și Petre Topa, medic din București.¹⁵

Actul de acuzare (referatul introductiv) a fost întocmit de maiorul de justiție Adrian Frățilă, procuror șef al Parchetului Tribunalului Militar București. După formulele introductive privind „activitatea criminală” a Vaticanului, dusă prin Nunțiatura papală din București „în folosul imperialismului americano-englez, referatul își începea acuzele constatând că la începutul lui februarie 1934, episcopul Augustin Pacha se prezentase într-o audiență solemnă la Adolf Hitler, unde, în calitate sa de episcop de Timișoara și de reprezentant al vârfurilor germane catolice din Europa de sud-est, „a făcut urări fierbinți pentru izbânda acțiunilor tâlhărești pornite de Hitler.”¹⁶ Tot atunci, Pacha a luat contact și cu nunțiul papal din Berlin, Cesare Orsenigo, „care îl autoriză în numele Vaticanului să trateze colaborarea cu Hitler.” Reîntors la Timișoara, Pacha ar fi început acțiunile „pentru crearea coloanei a V-a în țara noastră.”¹⁷ El ar fi cerut preoților catolici să acționeze în așa fel încât toți germanii romano-catolici să devină hitleriști. În 1936, într-o ședință ținută în biroul episcopului s-ar fi discutat și hotărât „programul asociațiunilor de tineret romano-catolice germane din Banat”, care prevedea într-un punct special: „Aprobăm ce se întâmplă în al III-lea Reich, suntem plini de admirație pentru ceea ce se face de către Hitler, aprobăm ideea rasismului și toate celelalte puncte din programul Partidului Național Socialist German.”¹⁸ Acest program, se susținea, ar fi fost citit la manifestarea tineretului german care a avut loc la Teremia Mare în cursul lunii august 1936, și la care au participat episcopul Pacha și preotul Heber. În același timp, actul de acuzare îi declara în mod automat pe preoții romano-catolici drept spioni ai Vaticanului. La cercetări, episcopul Pacha fusese forțat, de altfel, să semneze o declarație în care se

afirma faptul că „episcopii catolici din întreaga lume au dus și duc asemenea activitatea informativă în folosul Vaticanului.”¹⁹

În noiembrie 1944, nunțul Andrea Cassulo l-ar fi convocat telefonic la București pe prelatul Waltner, dându-i dispozițiuni ca „agentura de spionaj din Timișoara să continue culegerea și transmiterea informațiilor ca și mai înainte, specificând că informațiile să fie mai ample și mai numeroase, măsurile de precauție mai mari și să se urmărească cu deosebită atenție activitatea Partidului Comunist Român și a activiștilor lui, ca și a aparatului de stat.”²⁰ Se pretindea că în anii 1944, 1945 și 1946, „agentura din Timișoara” ar fi transmis „centrului de spionaj al Vaticanului din București”, condus de Andrea Cassulo, informații privind trupele sovietice aflate în trecere prin Banat, unitățile armatei române, personalitățile politice și conducătorii administrativi din regiune, transporturile, aprovizionarea fabricilor cu materii prime sau activitatea P.C.R. În 1946, nunțul papal Cassulo a fost înlocuit în post de episcopul american de Savannah O’Hara. Prin această măsură, se pretindea în actul de acuzare, „serviciul de spionaj american a luat direct conducerea centrului de spionaj de la Nunțiatura apostolică din București.”²¹ În martie 1947, O’Hara i-ar fi cerut lui Walter să intensifice acțiunea de spionaj și i-ar fi dat noi instrucțiuni pentru „agentura din Timișoara”. Ca urmare, între martie 1947 și iulie 1950, când Nunțiatura a fost desființată, acuzații Pacha, Waltner și Heber ar fi trimis informații cu privire la: aprovizionarea fabricilor și uzinelor cu materie primă, naționalizarea industriei din Banat, numărul, salarizarea și aprovizionarea muncitorilor, stabilizarea monetară, organizarea, conducerea și activitatea Partidului Muncitoresc Român din regiune, organizarea gospodăriilor agricole colective, trupele aflate în regiune și mișcarea lor, precum și multe alte informații militare, economice și politice. La rândul lor, Pacha, Waltner și Heber ar fi folosit și informatori anume recrutați și instruiți în diferitele sectoare de activitate locală. Aceste informații erau predate la București fie nunțului O’Hara, fie secretarului Guido Del Mestri. În acest scop se deplasau periodic la București acuzații Pacha, Waltner și Heber sau, în cazuri de extremă urgență, dr. Franz Kräuter și călugărița Elisabeta Wulff (sora Hildegardis).

După ce, în 1949, mulți dintre preoții catolici bănățeni au fost arestați, O’Hara ar fi trecut la organizarea unei acțiuni informative „și mai conspirative”, denumită „Jakab”. Francesco Strazzari considera că, prin utilizarea de către acuzatori a acestui onomastic maghiar pentru a desemna o „acțiune de spionaj”, se conta pe efectul naționalist „antimaghiar” al acțiunii.²² Agenturile nou înființate prin acest plan ar fi fost conduse de preoți catolici care erau consacrați ca episcopi clandestini. Consacrarea lor se făcea „în cel mai strict secret și sub legătura celor mai strașnice jurăminte de păstrare a conspirativității.”²³ Pentru Timișoara, conducerea „dublurii agenturii de spionaj” a fost încredințată acuzatului Adalbert Boroș, care fusese consacrat ca episcop în clandestinitate la 12 decembrie 1948. Legătura cu Nunțiatura era asigurată prin sora Hildegard Reisener. În vara anului 1950, Nunțiatura papală a fost desființată, iar locul în conducerea „centrului de spionaj al Vaticanului la București” era preluat de acuzatul Iosif Schubert, vicarul arhiepiscopiei catolice din

București și preotul canonic al Catedralei Sfântul Iosif, consacrat la rândul său ca episcop clandestin la 30 iunie 1950. Colectarea informațiilor, pe lângă Hildegard Reissner, se mai făcea și de către Maria Iudith Eenyvesi, Cristina Dewald și Ioana Niculița. Aceștia ar fi avut legături acum și cu legația Italiei. Pe această filieră, agentura acuzatului Waltner ar fi trimis Vaticanului informații între noiembrie 1950 și februarie 1951 privind: producția și personalul fabricilor și uzinelor, gospodăriile agricole colective etc.²⁴ S-ar fi recurs astfel și la serviciile ambasadei Austriei din București. Se făceau apoi referiri la organizarea unor grupuri de rezistență armată intitulată „Partidul Socialist Creștin” (!) și la faptul că Vaticanul ar fi plătit cu dolari americani activitățile de spionaj. Apoi se afirma: „Cu câteva zile numai înainte de plecarea sa din țară, O’Hara a dat dispozițiuni exprese ca acuzatul Pacha să citească din amvon, în catedrala din Timișoara, o pastorală, care cuprindea atacuri calomnioase împotriva Republicii Populare Române și îndemnuri la nesupunere față de legi. Pastorală adusă de la București de Hildegard Reissner și transmisă prin Elisabeta Wulff acuzatului Pacha a și fost difuzată de către acesta – potrivit ordinului primit – prin citirea ei în catedrală.”²⁵

Ca în toate celelalte procese intentate unor capi ai Bisericii catolice din Euyropa răsăriteană, și acuzatul Heber a semnat o declarație prin care mărturisirea că în 1949, la rugămintea lui Pacha, făcuse trafic de valută. Tot Heber ar mai fi făcut și trafic cu aur, ascunzând, cu ajutorul protopopului Mihai Willjung, un kilogram de aur în interiorul bisericii din Becicherecu Mic.²⁶ Se mai preciza, totodată, că în Banat activau, ca agenți ai Centrului de Spionaj italian, și inginerul Vignati (la Timișoara) și inginerul Rossi (la Arad).

În încheierea consemnării de către „Scânteia” a actului de acuzare, se specifica: „Interpretul de limbă maghiară a dat citire, în limba maghiară, pentru acuzații Pacha Augustin și Boroș Adalbert, faptelor acuzatoare, așa cum sunt prevăzute în referatul introductiv și textelor de legi pentru care acuzații au fost trimiși în judecată.”²⁷

În continuare, tot prin interpret, a fost luat interogatoriul acuzatului Augustin Pacha. El a recunoscut că în 1934 a efectuat, împreună cu ruda sa apropiată Franz Kräuter, o călătorie de cinci zile în Germania. Acolo l-a abordat pe nunțul papal Orsenigo, care a aprobat audiența sa la Hitler, făcută în scopul de a tempera propaganda anticatolică pe care o practica și acesta. Kräuter l-a însoțit și la audiența de la Hitler, la care a mai participat și locțiitorul acestuia, Rudolf Hess. Pacha a declarat la proces: „Pe Hitler l-a interesat situația materială a germanilor din România și mi-a promis că va interzice propagandiștilor săi să facă propagandă împotriva Bisericii catolice.”²⁸ Apoi, el a luat parte la o manifestație desfășurată la Timișoara, organizată de Andreas Schmidt, locțiitorul și reprezentantul lui Hitler în România, și la o altă manifestație, la Aradu Nou. În 1941, cu aprobarea Vaticanului, episcopul Pacha a acceptat ca toate școlile catolice de limbă germană să fie predate Grupului Etnic German, împreună cu toată averea și bunurile pe care le posedau. Urma apoi o întrebare promptă din partea Tribunalului:

„PREȘEDINTELE: Ce părere ai despre acțiunile d-tale contra legilor țării noastre? Recunoști că ai dus o activitate de spionaj?

ACUZATUL (Pacha, n.n.): Recunosc, așa după cum am făcut și în declarația mea, această activitate de spionaj în dauna Statului Român și în folosul Vaticanului.”²⁹

El mai recunoștea că își începuse activitatea de spionaj tocmai din 1923, când Vaticanul îl numise episcop romano-catolic de Timișoara și Banat. Rapoartele, pe care le ducea personal din cinci în cinci ani la Vatican, se refereau la chestiuni atât bisericești, cât și militare, politice, economice și sociale. În perioada 1941–1944, rapoartele conțineau informații cu caracter militar, câți oameni au fost încorporați, câți tineri germani au fost înrolați în S.S., care era moralul armatei și cum privea aceasta războiul hitlerist. Alte rapoarte se refereau la problemele de trai, la problemele privind felul în care populația înțelegea desfășurarea luptelor de pe front. La 15 august 1945, Pacha ar fi mers personal la București pentru a face un referat verbal nunțului Cassulo. În 1948, „când regimul actual s-a bucurat de succese mai mari, această activitate de spionaj a primit baze mai largi și un aspect mai conspirativ.”³⁰ El mai recunoștea că în 1950 distrusese anumite dosare cu documente păstrate în arhivă, că a deținut metale prețioase și valută străină. La întrebarea procurorului special, colonelul Aurel Ardeleanu, acuzatul Pacha a răspuns că într-un raport al său din 1938 era vorba și despre activitatea P.C.R.

Cel de-al doilea acuzat interogat, Iosif Waltner, a dezvăluit faptul că Pacha se întâlnise la Berlin nu numai cu Hitler, ci și cu ministrul german de externe, Neurath: „Mi-a spus de asemenea că în audiența de la Hitler a vorbit despre activitatea desfășurată de el în rândurile populației germane din Banat și l-a rugat pe Hitler să-l ajute în această activitate. Hitler l-a felicitat pe episcopul Augustin Pacha și l-a rugat să continue activitatea lui în folosul național-socialiștilor din Banat.”³¹ El a recunoscut apoi că nunțul Cassulo i-a cerut să culegă informații din domeniul economic, cultural, militar și social. Astfel și-a început, încă din 1934, activitatea de spionaj. Între ajutoarele sale, pe lângă Elisabeta Wulff și Heber, îi mai menționa și pe sora Patricia și pe Eugen Csendes. Pacha i-a cerut să culegă informații după 1944 despre activitatea partidelor politice, despre manifestări culturale, despre unități militare, despre producția din fabrici, despre recoltă și însămânțări etc. Waltner a recunoscut că transmisese informații Nunțiatunii până în iunie 1950, când Del Mestri i-a predat pastorală care trebuia să fie citită de episcop în catedrala din Timișoara (deși actul de acuzare nu pomenise nimic despre rolul pe care l-ar fi jucat Waltner în această acțiune!). El mai recunoștea (altă noutate) că arsese dosarul care conținea socotelile banilor primiți de la Nunțiatură; dosarul care conținea documente, acte și notițe scrise, care oglindeau activitatea preoților și a eparhiei contra P.C.R. și a Uniunii Sovietice, în special propaganda oficială, misiuni speciale; dosarul conținând date asupra unităților sovietice care au trecut prin țară spre Frontul de Vest.³²

Acuzatul Iosif Schubert a recunoscut că din vara anului 1950 primea informații de la Timișoara din partea monseniorului Boroș și a monseniorului Waltner, prin călugărița Gerta Kernweiss. Aceste informații se refereau la organizarea gospodăriilor agricole colective, la unele măsuri luate de autorități, la situația financiară și economică, la salariile muncitorilor din fabrici și

întreprinderi, la aprovizionarea orașelor, la chestiuni administrative și din domeniul organizației bisericești, la congresele bisericești de la Târgu-Mureș și Gheorgheni-Ciuc, la mișcări de trupe militare. Un pasaj din interogatoriu este sugestiv:

„PREȘEDINTELE: Pentru adunarea informațiilor ce anume instrucțiuni ai dat lui Waltner, Boroș și Sandor Imre (episcopul din Alba-Iulia, n.n.)?

ACUZATUL (Schubert, n.n.): Instrucțiuni speciale nu i-am dat nici lui Boroș și nici lui Sandor.

PREȘEDINTELE: Din ce cauză nu le-au dat instrucțiuni?

ACUZATUL: Pentru că dumnealor erau în curent cu misiunea lor, deoarece au vorbit dinainte de plecarea nunțiului cu monseniorul Del Mestri sau chiar cu nunțiul.”³³

El a mai arătat că i-a cerut lui Waltner și informații de la Oradea și Satu Mare. Și pentru că Schubert nu a declarat tot ce se aștepta de la el, a fost confruntat cu Waltner. Acesta a confirmat că îi transmisese lui Schubert informații din toate domeniile, inclusiv militar, ceea ce Schubert nu recunoscuse:

„PREȘEDINTELE: Schubert, ce ai de declarat?

ACUZATUL SCHUBERT: Despre aceste conversații n-am putut să-mi reamintesc.

PREȘEDINTELE: Acum îți amintești?

ACUZATUL SCHUBERT: Nu pot totuși să spun că în conștiința mea îmi aduc aminte și știu. Dar eu nu pot să refuz o afirmație care vine din partea unui om venerabil.

PREȘEDINTELE: Declarațiile din primele cercetări le recunoști în total?

ACUZATUL SCHUBERT: Eu susțin declarațiile mele, ce am scris cu mâna mea recunosc în totul.”³⁴

În acest mod, problema a fost considerată rezolvată. Dar, din cauza confruntării dintre Waltner și Schubert, interogatoriul lui Adalbert Boroș a fost amânat pentru a doua zi dimineață.

Boroș a relatat cum a fost hirotonisit ca episcop la București, la 12 decembrie 1948, în capela Nunțiatului. Slujba a fost oficiată de nunțiul O'Hara și la ea au mai participat și cei doi secretari, Del Mestri și Kirk. De atunci, el transmitea informații prin sora Gerta Kernweiss. El a relatat: „Nunțiul mi-a adus la cunoștință că pentru eparhia Timișoarei eu sun înșărcinat cu strângerea și cu transmiterea informațiilor, pentru toată eparhia.”³⁵ Și mai departe: „Am transmis informații în primul rând în legătură cu tot ceea ce am văzut și am aflat eu pe teritoriul Timișoarei. Apoi m-am interesat de la preoții din eparhie, care au venit la biroul episcopiei, despre întreaga situație a parohiilor lor. Apoi, m-am interesat și la personalul biroului episcopiei. În special, de la secretarul episcopiei, Ioan Heber.”³⁶ Informațiile trimise lui Schubert se refereau în general la manifestările politice din unele orașe ale Ardealului și la influența acestora pe teritoriul eparhiei bănățene. Din august 1950, Boroș mărturisea că primea indicații prin emisiunile postului de radio Vatican! Un extras din finalul interogatoriului:

„PREȘEDINTELE: Mai ai ceva de adăugat pe lângă declarațiile făcute?

ACUZATUL (Boroș, n.n.): Doresc să menționez și vă rog să aveți în vedere următoarele: întreaga activitate nu am dus-o din proprie inițiativă, mi s-a cerut și am fost însărcinat de către nunțul O'Hara și de către secretarul Del Mestri. Cu toate că am știut că aceasta este un lucru ilegal, totuși am acceptat.

PROCURORUL CĂPITAN MAGISTRAT OVIDIU TEODORESCU: Să ne spună acuzatul Boroș dacă a colaborat vreodată la anumite publicații ale Vaticanului?

ACUZATUL: Da. În anul 1936 sau 1937, nu-mi aduc aminte precis, am primit o însărcinare oficială de la episcopul Augustin Pacha să scriu articole pentru oficiosul Vaticanului, „Osservatore Romano”. Am primit această însărcinare și am scris în două ocazii articole pentru acest ziar. Un articol despre locul de pelerinaj de la Maria Radna, al doilea despre jubileul episcopal.³⁷

Iată deci o nouă probă evidentă a activității de spionaj!

Ultimul acuzat interogată a fost Ioan Heber. El a arătat că în 1935 Pacha l-a numit secretar al eparhiei romano-catolice din Timișoara: „În această calitate am ajutat pe episcop în conducerea tehnică a asociațiilor profasciste ale tineretului romano-catolic din Banat. Încă în 1936, episcopul mi-a cerut să-i furnizez informații cu caracter de spionaj de pe întreg teritoriul eparhiei din Timișoara. Eu am fost de acord.”³⁸ În 1938 el a observat că revistele și ziarele catolice, la ordinele Vaticanului, au declanșat „o campanie furibundă împotriva comunismului.”³⁹ În perioada 1936–1944 el transmisese informații despre recrutarea tinerilor din Banat; despre activitatea G.E.G.; despre starea de spirit a populației și a soldaților în legătură cu războiul; despre activitatea P.C.R. în ilegalitate etc. După 23 august 1944, acestea se refereau la: spitalele militare din Timișoara; numărul soldaților bolnavi, transporturile militare sovietice din anii 1944–1945; activitatea unor fabrici care au produs stufe pentru armată; situația populației germane din Banat între 1945–1946; reîntoarcerea primilor prizonieri de pe frontul german; reîntoarcerea trupelor de pe frontul german; organizarea armatei române; diviziile „Tudor Vladimirescu” și „Horia, Cloșca și Crișan”; livrările în contul armistițiului și al Tratatului de pace; aprovizionarea armatei; construcția unor cazărmi; introducerea normelor în fabrici și atitudinea muncitorilor față de aceste norme; salarizarea lor; numărul muncitorilor și angajaților din fabrici; producția unor fabrici din regiune; aprovizionarea cu materii prime; calitatea produselor; neajunsurile existente în fabrici; înființarea de gospodării agricole colective, gospodării de stat și stațiuni de mașini; relațiile dintre naționalitățile conlocuitoare etc. Mai târziu, Del Mestri îi ceruse și informații privind situația industriei grele, adică de la Societățile „Reșița”, „Oțelul Roșu”, „Nădrag”. Heber menționa că între Pacha și Auschnit existau legături speciale, primind de la acesta bani prin curier sau prin Direcția U.D.R. de la Timișoara. În încheiere, el afirma că avusese legături chiar și cu legația Suediei!⁴⁰

Primul martor audiat la proces a fost Franz Kräute, care a recunoscut că împreună cu episcopul Pacha a făcut o vizită la Hitler. El a spus: „De Hitler am fost primiți politicos. El ne-a oferit locuri după ce am intrat, pe o

garnitură de club. Alături de el a luat loc Rudolf Hess, apoi discuția a început. Primul a luat cuvântul episcopul Pacha, care s-a prezentat ca episcop catolic din Banat, arătându-i că majoritatea credincioșilor săi sunt germani și l-a salutat în numele acestora.”⁴¹ Martora Frederica Hildegard Reissner a confirmat fapte deja cunoscute (corespondența secretă a Nunțiatunii cu Pacha, Boroș, Waltner și preoții din Alba-Iulia, Oradea și Satu Mare, citirea pastoralei din iunie 1950, rolul jucat ulterior de Schubert etc.). Martora Ecaterina (Gerta) Kernweiss i-a recunoscut pe acuzații Pacha, Schubert, Waltner, Boroș și Heber. Ea a recunoscut că transmitea informații secrete între aceștia și Nunțiatură. Martora Cristina Dewald a recunoscut că asigura legătura dintre Schubert și episcopul din Alba-Iulia, Sandor Imre. Mai puțin importante au fost depozițiile martorelor Maria Iudith Fenyvesi, Eva Elisabeta Schritt și Ioana Niculița, care au recunoscut, la rândul lor, tot ceea ce s-a cerut de la ele. Alți martori au mai fost audiați în legătură cu ceilalți acuzați (aparținând, chipurile, de „Centrul de spionaj italian”). În sfârșit, martora Elisabeta Wulff, fostă călugăriță benedictină, a declarat: „Din anul 1929 până în 1940–41, cu știrea și cu voința Prea Sfințitului Pacha, am întemeiat și am condus Uniunea femeilor și fetelor germane romano-catolice din dioceza noastră. Am avut în Banat aproximativ 40 de filiale. Materialul nostru și fondurile pe care le-a, întrebuințat, materiale care au constat din broșuri, reviste, tablouri, programe de manifestații, cărți, le-am primit din Reich. La baza activității noastre a stat rasismul.”⁴² Ea a mai spus că între 1933–1938 a efectuat călătorii în Germania. De asemenea, a mărturisit că atât ea, cât și episcopul Pacha, erau „distruși” în momentul înfrângerii Germaniei naziste și plini de „ură față de Armata Sovietică.”⁴³

Trebuie precizat faptul că acest gen de „mărturisiri” publice, practicate și în vremea Inchiziției, era specific tuturor proceselor staliniste. Preluând metodele perfecționate de M.G.B.-ul lui Stalin (fostul N.K.V.D. din anii ‘30). Securitatea română reușea să obțină de la personalitățile arestate și supuse anchetării tot ceea ce dorea. Metodele utilizate împotriva lor variau de la torturi fizice la presiuni psihice și morale, în vederea slăbirii și distrugerii capacității de rezistență a celor anchetați astfel. În cele din urmă, pentru a evita continuarea exercitării asupra lor a acestui „tratament”, arestați (atât acuzații, cât și martorii) sfârșeau prin a recunoaște toate „crimele” care le erau imputate și chiar inventau altele noi. Dacă unii încercau să reziste până la capăt, în ciuda tuturor presiunilor (cum a fost cazul episcopului Schubert în acest proces), sentința pronunțată împotriva lor era mai necruțătoare.

Rechizitoriul procurorului militar special, colonelul Aurel Ardeleanu, a fost citit în 14 septembrie 1951. El afirma de la început că „unul din dușmanii cei mai înverșunați ai poporului nostru este concernul internațional, Vaticanul”, această „caracatiță capitalistă, care și-a întins tentaculele sale peste o mare parte a globului pământesc”, care „este în slujba politicii magnaților din Wall-Street.”⁴⁴ Se pretindea apoi că „dezbaterile acestui proces au dovedit strânsa legătură dintre Vatican și Hitler.”⁴⁵ Era citat apoi comunicatul oficial al Berlinului, emis după audierea episcopului Pacha la Hitler: „Cancelarul Reichului, Hitler, a primit joi la prânz, în prezența locțiitorului său, ministrul Reich-

ului, Hess, pe episcopul timișorean dr. Augustin Pacha, care a apărut însoțit fiind de vicepreședintele fracțiunii germane din România, dr. Franz Kräuter, și de conducătorul Uniunii germanilor catolici din străinătate, Scherer. Episcopul Pacha, care a fost prezentat ca reprezentant al germanilor din Europa de sud-est, a transmis cancelarului salutul șvabilor din Banat și a cerut binecuvântarea Domnului asupra mării opere a cancelarului Hitler, pe care acesta a făurit-o în interesul reînnoirii și redesteptării germanilor.”⁴⁶ Întors în țară, Pacha „convoacă în palatul său episcopal din Timișoara pe ciracii săi și le prezintă planul de fascizare a germanilor din Banat”, în special „în vederea fascizării tineretului catolic german.”⁴⁷ Se preciza că în serviciul Vaticanului activau Pacha (din 1923), Waltner (din 1934), Heber (din 1936) și Boroș (din 1948). Tot din 1948, informațiile sosite de la Timișoara erau centralizate de Schubert, iar ele erau scoase din țară prin intermediul Centrului de spionaj italian. Schubert a fost însărcinat cu această misiune datorită faptului că Vaticanul cunoștea „perfidia și ura sa de moarte împotriva regimului nostru.” Apoi se afirma: „Nici nu-i de mirare că un exemplar ca acuzatul Schubert poate să tăgăduiască cu nerușinare însăși evidența.”⁴⁸ În continuare, se mai arăta în rechizitoriu: Nunțiatura apostolică din București, prin secretarul personal al lui O’Hara, Kirk, a trecut fraudulos în Iugoslavia cu ajutorul călugăriței Wulff Elisabeta, pe trădătorul Greceanu, conducătorul agenturii de spionaj denumită „ajutorul catolic”. Prin aceeași Elisabeta Wulff, spionul Del Mestri a încercat să treacă peste frontieră pe șoferii Nunțiatunii, care la curent cu activitatea sa de spionaj, fiind pe punctul de a fi arestați, puneau în primejdie însăși existența centrului de spionaj al Vaticanului.”⁴⁹ Era amintit, desigur, și faptul că Pacha, prin intermediul lui Heber, a negociat „vinderea de dolari” și a ascuns un kilogram de aur în biserica din Becicherecu Mic. În concluzie se aprecia: „Spioni, trădători, ațâțători la asasinat și sabotaj, sprijinitori ai bandelor teroriste, jefuitori, contrabandiști și speculanți, iată adevărată față a galeriei de netrebniți puși în slujba celor mai înrăiți dușmani ai omenirii, imperialiști americano-englezi.”⁵⁰ Duritatea etichetărilor la adresa acuzaților era, de altfel, tot mai mare: „spioni în sutană”, „agenții spionajului americano-englez”, „acești trădători ai patriei și poporului muncitor”, „dușmani înrăiți ai poporului”, „crescuți în spiritul fățarniciei, al minciunii și înșelăciunii, al afacerismului, al ideologiei canibalice fasciste, rasiste”, stăpâniți de „ura bestială față de oameni, față de pace”, „hienele acestea furioase” etc.⁵¹ Bazat pe asemenea „justificări”, el cerea în încheiere „pentru toți acuzații pedeapsa cea mai aspră”⁵²

Cel de-al doilea rechizitoriu, al procurorului căpitan magistrat Ovidiu Teodorescu, a învinuit nominal pe fiecare acuzat de o serie de infracțiuni precum: „trădarea de patrie, spionajul, crima de uneltire contra ordinii economice și sociale instituită în stat, infracțiunea de înlesnire a trecerii frauduloase a frontierei, instigarea, complicitatea, deținerea de aur, valute efective și a altor mijloace de plată străine.” Pacha era acuzat de trădare, „deoarece a condus centrul de spionaj din Timișoara”, de instigare la crima de trădare, de deținere de metale prețioase, de efectuarea de operațiuni ilicite cu mijloace de plată străine, precizându-se totodată că „acuzatul a recunoscut la cercetări și în

instanță aceste infracțiuni.” Schubert era și el acuzat de trădare, deoarece a trimis legației Italiei „date și informațiuni secrete privitoare la securitatea statului”; de crima de instigare la trădare, deoarece „cu intenție a îndemnat cetățeni români să continue și să intensifice activitatea de provocare de informațiuni”. Boroș era acuzat tot de trădare, pentru că „a procurat și transmis centrului de spionaj de la Nunțiatura de la București și acuzatului Schubert Iosif, în cadrul planului conspirativ „Jakab”, informațiuni și date cu caracter secret.” Waltner era acuzat de trădare și de instigare la crima de trădare, iar Heber de trădare și de efectuare de operațiuni ilicite cu mijloace de plată străine. După ce a adus învinuiri asemănătoare și celorlalți acuzați, rechizitoriul se încheia astfel: „Vinovăția acuzaților este dovedită. În numele legii, în numele vieții și al păcii, îi acuz pentru fapte dintre cele mai odioase. Constituția Republicii Populare Române declară aceste fapte drept crimele cele mai grave față de popor și impune pedepsirea lor cu toată asprimea legii.

De aceea, cerem pentru acuzații Pintori Eraldo, Schubert Iosif, Ștefănescu Lazăr și Săndulescu Gheorghe pedeapsa cu moartea, iar pentru ceilalți acuzați să li se aplice legea, cu toată severitatea, în cadrul articolului 7 din decretul 199/1950.”⁵³

După o pauză de 15 minute, cuvântul a fost dat apărării. Avocatul din oficiu al lui Pacha, Savin Ladislau, a acceptat acuzațiile la adresa clientului său, care „a înțeles să meargă pe această cale a trădării”, dar aceasta numai din vina Vaticanului, care a exercitat asupra sa „o presiune puternică”. Erau cerute circumstanțe atenuante pentru că din anii 1945–1946, Pacha „și-a slăbit activitatea de culegere și transmitere de informații secrete”, și pentru că „la un moment dat” locul său a fost luat de Boroș. Avocatul George Dumitrescu, pledând pentru Schubert, a dat vina pe O’Hara. El a spus că Schubert „a înțeles să recunoască faptele ce i s-au imputat” și că „și-a desfășurat activitatea în interesul Vaticanului numai în perioada iunie 1950 – februarie 1951.” Pentru acuzatul Boroș, avocatul Nicolae Hogaș a dat vina și el pe O’Hara și Del Mestri, cerând „să se țină seama de aceste elemente (!) și să i se dea lui Adalbert Boroș o pedeapsă echivalentă cu faptele sale.” Avocatul Barbu Solomon, în numele lui Waltner, „a arătat gravitatea faptelor comise de acuzat”! Și de data aceasta țapul ispășitor era Vaticanul, față de care acuzații nu erau decât „unelte sale oarbe”. În concluzie, el a cerut pentru clientul său „o pedeapsă justă”. În apărarea lui Heber a vorbit avocatul Vasile Gheciu, care a invocat „atitudinea lui de sinceritate în cursul desfășurării procesului.” Întreaga sa activitate de spionaj a fost dusă din ordin, el fiind doar un „executant”, o „simplă unealtă”. Toate „pledoariile” celorlalți avocați au avut același aspect dezagreabil.⁵⁴

A urmat imediat ultimul cuvânt al acuzaților. Augustin Pacha a declarat: „Am încredere în înțelepciunea domnilor judecători și în iubirea lor față de dreptate. Vă rog să luați în considerație vârsta mea înaintată, vă rog de asemeni să luați în considerație că în anchetă, cât și aici în instanță, am recunoscut în mod sincer toate crimele comise de mine.

Rog cu profund respect Tribunalul și pe onoratul domn președinte ca să binevoiască să pronunțe pentru mine o sentință miloasă.”

Waltner a spus: „Cu cea mai mare încredere în justiție aștept sentința dvs., care nu poate să fie decât justă. Faptele mele criminale le recunosc și le-am mărturisit sincer fără camuflare și fără scuze. Recunosc că am fost împins pe un drum care m-a dus la catastrofă de către reprezentanții Vaticanului din România și regret că alături de mine nu se află în boxă acei care sunt adevărații vinovați, acei care m-au împins la crimele săvârșite de mine. Regret ce am făcut și vă rog ca la sentință să țineți seamă de atitudinea mea sinceră pe care am avut-o în cursul cercetărilor și în fața instanței. Aștept cu încredere absolută sentința dvs.”

Schubert a fost mai scurt: „Eu nu am nimic nou de adăugat în ceea ce mă privește și aștept și eu cu toată încrederea justa dvs. sentință în cazul meu.”

Boroș a spus: „La ultimul cuvânt aș vrea să menționez și vă rog să luați în considerare că în cursul cercetărilor și în instanță am recunoscut în mod sincer și deschis tot ce am făcut.

Ceea ce am făcut nu am făcut din propria inițiativă, ci la cererea și din ordinul primit de la Nunțiatoră, adică de la nunțul O’Kara și secretarul Del Mestri. Cu toate că am știut că este un lucru ilegal, am primit și am dus la îndeplinire însărcinările.”

Iar Heber a declarat: „Sunt conștient că prin faptele mele criminale am sacrificat situația mea, libertatea mea, executând ordinele superiorilor de la episcopie și Nunțiatoră, care s-au folosit de disciplina canonică spre a mă împinge la activitatea de spionaj și activitatea subversivă.

Rog onoratul Tribunal să-mi aplice pedeapsa pe deplin meritată și să-mi deschidă și o cale de reabilitare.”⁵⁵

Sentința a fost pronunțată la 17 septembrie 1951, ora 12. „Scânteia” de a doua zi consemna: „Deliberând în secret, Tribunalul Militar București a condamnat în unanimitate pe:

Pintori Eraldo, la muncă silnică pe viață, degradare civică, 40.000 lei amendă penală și-l obligă să plătească suma de 14.174.565 lei cu titlu reparatoriu în folosul statului;

Boroș Adalbert, la muncă silnică pe viață și degradare civică;

Săndulescu Gheorghe, la muncă silnică pe viață și degradare civică;

Ștefănescu Lazăr, la muncă silnică pe viață, degradare civică, 30.000 lei amendă penală și-l obligă să plătească, solidar cu Pintori Eraldo, lei 45.000 cu titlu reparatoriu în folosul statului;

Schubert Iosif, la temniță grea pe viață și degradarea civică;

Pacha Augustin, 18 ani temniță grea, 10 ani degradare civică, 880.000 lei amendă penală și-l obligă să plătească suma de 306.000 cu titlu reparatoriu în folosul statului;

Gatti Clement, la 15 ani temniță grea și 10 ani degradare civică;

Waltner Iosif, la 15 ani muncă silnică și 10 ani degradare civică;

Heber Ioan, la 12 ani muncă silnică, 10 ani degradare civică, 20.000 lei amendă penală și-l obligă să plătească, solidar cu Pacha Augustin, lei 306.000 cu titlu reparatoriu în folosul statului;

Topa Petre, la 10 ani temniță grea și 10 ani degradare civică.

Tuturor condamnaților le-a fost confiscată averea și au fost obligați să plătească fiecare 50.00 lei cheltuieli de judecată.

Oamenii muncii care au umplut până la refuz sala Tribunalului și-au manifestat satisfacția pentru sentința dreaptă a justiției populare.”⁵⁶

Ce vor fi simțit și gândit acuzații la aflarea acestor sentințe nimicitoare la adresa lor, care practic îi condamnau la o moarte lentă, dar sigură? Poate ar fi fost tentați să riposteze în modul în care a făcut-o marele avocat Istrate Micescu în 1948, când a fost condamnat de același tribunal de lachei, pentru „complot împotriva statului”, la 20 de ani de muncă silnică: „vă mulțumesc că mi-ați urat o viață atât de lungă. Dar vă pot asigura că eu nu voi face decât doi, trei ani, atât cât va dura republica voastră populară, restul îl veți face voi!”⁵⁷ Peste trei ani, el murea în închisoare, la Aiud.

În comentariul său, intitulat *Sentința în procesul grupului de spioni, trădători și complotiști în slujba imperialismului americano-englez și a Vaticanului*, ziarul oficial al partidului comunist menționa: „Justiția populară, exprimând năzuințele, interesele și voința poporului muncitor, a pedepsit fără îndurare, așa cum se cuvine, pe aceste unelte netrebnice ale imperialismului americano-englez, care au furnizat dușmanilor de moarte ai poporului nostru informații secrete din toate domeniile vieții noastre de stat și au pus la cale crearea unor bande subversive, care cu ajutorul armamentului primit de la imperialiștii americani, urmăreau să treacă la acte de teroare și sabotaj. Acești bandiți fără scrupule au comis fapte pe care legile țării le sancționează ca pe cele mai mari crime îndreptate împotriva patriei și a poporului muncitor.” Se mai arăta că „acuzații și-au recunoscut întrutotul faptele lor mârșave.” Ei erau definiți drept „episcopul hitlerist Pacha și ceilalți spioni în sutană de prelați catolici” și, firește, „agenți plătiți în slujba imperialismului americano-englez.” Un alt pasaj din articol poate fi revelator:

„Regimul nostru de democrație populară, care acordă tuturor cultelor cea mai deplină libertate, nu poate tolera activitatea criminală a elementelor care, folosind biserica drept paravan, uneltesc împotriva Republicii Populare Române și se pun în slujba monștrilor omenirii, imperialiștii americani.

Pe bună dreptate, reprezentanții tuturor cultelor din raionul și orașul Stalin au înfierat și stigmatizat acțiunea de subminare a păcii și securității patriei pe care au desfășurat-o spionii din slujba imperialismului americano-englez și ai Vaticanului și au hotărât să lupte cu puteri sporite, alături de toți oamenii cinstiți, pentru victoria forțelor păcii.” În consecință, „urletele turbate ale posturilor de radio imperialiste dovedesc că poporul nostru a izbit la țintă.”⁵⁸

În acest mod se încheie procesul intentat (între alții) conducătorilor Bisericii romano-catolice bănățene! Acest proces nu a reprezentat decât o simplă verigă din nesfârșitul lanț al crimelor și ororilor epocii staliniste, un mic episod din genocidul organizat împotriva unor întregi popoare. Dar, la fel ca și celelalte odioase acte comise, și acest proces s-a transformat într-un veritabil cap de acuzare la adresa regimului comunist.

NOTE

- ¹ Ion Rațiu, *Moscova sfidează lumea*, Timișoara, Ed. Signata, 1990, p. 116.
- ² André Fontaine, *Istoria războiului rece*, vol. II, Ed. Militară, 1992, p. 134–135.
- ³ *Ibidem*, p. 136.
- ⁴ Ion Rațiu, *op. cit.*, p. 118.
- ⁵ *Ibidem*, p. 116.
- ⁶ Francesco Strazzari, *Cruciada împotriva lui Christos*, în „Magazin istoric”, nr. 11/1992, p. 22.
- ⁷ Anton Moisin, *Au biruit prin credință*, în „Magazin istoric”, nr. 7/1994, p. 48.
- ⁸ Francesco Strazzari, *Art. cit.*, p. 22–23.
- ⁹ *Politica externă a României. Dicționar cronologic*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1986, p. 259.
- ¹⁰ Ion Rațiu, *op. cit.*, p. 117.
- ¹¹ Victor Frunză, *Istoria stalinismului în România*, București, Ed. Humanitas, 1990, p. 392.
- ¹² Ion Rațiu, *op. cit.*, p. 123.
- ¹³ Francesco Strazzari, *Art. cit.*, p. 23.
- ¹⁴ „Scânteia”, nr. 2140 din 11 septembrie 1951.
- ¹⁵ *Ibidem*.
- ¹⁶ *Culegere de materiale privitoare la activitatea criminală a serviciilor de spionaj imperialiste pe teritoriul Republicii Populare Române*, Ed. Direcției generale politice M.A.I., 1951, p. 276; de asemenea, broșura specială intitulată *Procesul unui grup de spioni, trădători și complotiști în slujba Vaticanului și a Centrului de spionaj italian*, București, 1952.
- ¹⁷ *Culegere de materiale...* p. 276.
- ¹⁸ *Ibidem*.
- ¹⁹ *Ibidem*, p. 277.
- ²⁰ *Ibidem*.
- ²¹ *Ibidem*.
- ²² Francesco Strazzari, *Art. cit.*, p. 24.
- ²³ *Culegere de materiale...*, p. 278.
- ²⁴ *Ibidem*, p. 279.
- ²⁵ *Ibidem*, p. 282.
- ²⁶ *Ibidem*.
- ²⁷ „Scânteia”, nr. 2140 din 11 septembrie 1951.
- ²⁸ *Culegere de materiale...*, p. 288.
- ²⁹ *Ibidem*, p. 289.
- ³⁰ *Ibidem*, p. 290.
- ³¹ *Ibidem*, p. 291.
- ³² *Ibidem*, p. 293.
- ³³ *Ibidem*, p. 294.
- ³⁴ *Ibidem*, p. 295–296.
- ³⁵ *Ibidem*, p. 296.
- ³⁶ *Ibidem*, p. 297.
- ³⁷ *Ibidem*.
- ³⁸ *Ibidem*, p. 305.

- ³⁹ *Ibidem*.
- ⁴⁰ *Ibidem*, p. 306–307.
- ⁴¹ *Ibidem*, p. 308.
- ⁴² *Ibidem*, p. 316.
- ⁴³ *Ibidem*, p. 317.
- ⁴⁴ *Ibidem*, p. 318–319.
- ⁴⁵ *Ibidem*, p. 321.
- ⁴⁶ *Ibidem*, p. 321–322.
- ⁴⁷ *Ibidem*, p. 322.
- ⁴⁸ *Ibidem*, p. 324.
- ⁴⁹ *Ibidem*, p. 326.
- ⁵⁰ *Ibidem*.
- ⁵¹ *Ibidem*, p. 326–327.
- ⁵² *Ibidem*, p. 327.
- ⁵³ *Ibidem*, p. 328–329.
- ⁵⁴ *Ibidem*, p. 329–330.
- ⁵⁵ *Ibidem*, p. 331–332.
- ⁵⁶ „Scântea”, nr. 2146 din 18 septembrie 1951.
- ⁵⁷ Nicolae Baciu, *Agonia României 1944–1948, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1990, p. 251.*
- ⁵⁸ „Scântea”, nr. 2146 din 18 septembrie 1951.

LE PROCÈS INTENTÉ AUX DIRIGEANTS DE L'ÉGLISE CATHOLIQUE DU BANAT (1951) ET SON LIEU EN LA CAMPAGNE ANTIRELIGIEUSE DU RÉGIME COMMUNISTE

(Résumé)

L'instauration du communisme en Roumanie a déterminé le déchaînement d'une oppression extrême de violant contre l'Église Catholique minoritaire à l'ici, était divisée en deux ramifications: Uniate et Romaino-Catholique. La dernière contenait des croyants allemandes (suabes) et magyars de Banat et de Transylvanie, ainsi que roumains de Moldavia et de Bucarest. Elle était persécutés à cause de se dépendance à l'égard de Saint Siège. Le 7 juillet 1950, le gouvernement communiste romprait officiellement les relations diplomatiques avec la Vatican.

En période 10–17 septembre 1951 a été jugée la direction du plus fort diocèse catholique de pays, le diocèse de Timișoara et Banat, en tête avec l'évêque titulaire, Dr. Augustine Pacha. Le procès a eu lieu devant la Tribunal Militaire de Bucarest, et le complet de jugée a été présidé par le plus célèbre inquisiteur stalinien de l'époque, le criminel de guerre général-commandant magistrat Alexandre Petrescu. Parmi s'incluraient: Augustine Pacha, l'évêque catholique de Timișoara et Banat; Adalbert Boroș, recteur du Séminaire catholique de Timișoara et évêque catholique clandestin; Joseph Waltner, prélat

papal, directeur du diocèse catholique de Timișoara; Jean Heber, prêtre catholique, secrétaire du diocèse catholique de Timișoara; Joseph Schubert, curé de paroisse canonique de Bucarest et évêque catholique clandestin. Ils étaient accusés par de crimes graves contre la sécurité d'état et d'espionnage en faveur du Vatican. Ces „crimes” ont été reconnues intégralement de les accusés. Ils ont été condamnés aux punitions très lourdes. Ce procès a été un simple anneau dans l'infinie chaîne des crimes et des horreurs d'époque stalinienne.

